

**Informacija o učešću Bosne i Hercegovine u Erasmus+ programu,
u dijelu koji se odnosi na obrazovanje i mlade**

Septembar, 2018. godine

I Uvod

Učešće Bosne i Hercegovine u programima Evropske unije regulirano je **Okvirnim sporazumom između Evropske zajednice i Bosne i Hercegovine o općim načelima učešća Bosne i Hercegovine u programima Zajednice**¹ koji je potpisan na sastanku EU/Balkanskog foruma 22. 11. 2004. godine. Sporazum je ratificiran od strane Parlamenta Evropske unije u maju 2005. godine, a od strane Parlamenta Bosne i Hercegovine 2006. godine, te stupio na snagu 08. 01. 2007. godine.

Podsjećamo da je Sporazum između Evropske unije i Bosne i Hercegovine o učešću Bosne i Hercegovine u Erasmus+ programu Unije za obrazovanje, obuku, mlade i sport, potpisan 19. 06. 2014. godine.

Prema Programu rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za 2018. godinu, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine ima obavezu da informiše Vijeće ministara Bosne i Hercegovine o učešću Bosne i Hercegovine u Erasmus+ programu, u dijelu koji se odnosi na obrazovanje i mlade, te je u tu svrhu i sačinjena ova Informacija.

Do sada su pripremljene dvije informacije o učešću Bosne i Hercegovine u programu Erasmus+, a posljednju je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine razmotrilo i usvojilo na svojoj 119. sjednici, održanoj 31. 10. 2017. godine.

II Finansijski doprinos Bosne i Hercegovine za učešće u Erasmus+ programu

Sporazumom između Evropske unije i Bosne i Hercegovine o učešću u Erasmus+ programu jasno je definisano plaćanje „ulazne karte“, odnosno finansijskog doprinosa u iznosu od 115.000,00 EUR-a na godišnjem nivou. Također je otvorena i mogućnost da se dio finansijskog doprinosa obezbijedi iz Instrumenta predpristupne pomoći (IPA), s tim da sredstva iz IPA obuhvataju najviše do 90% iznosa ulazne karte za prvu godinu učešća, nakon čega se iznos sredstava iz IPA smanjuje, a povećava sufinansiranje iz domaćeg budžeta u narednim godinama.

U skladu sa dosadašnjom praksom, obaveza Bosne i Hercegovine za plaćanje ulazne karte izvršena je i za učešće u programu Erasmus+ za 2018. godinu.

Aktom Delegacije Evropske unije u Bosni i Hercegovini od 28. 08. 2018. godine, obaviješteni smo da je odobreno refundiranje troškova ulazne karte za učešće u Programu za tekuću godinu, u iznosu od 80.500,00 Eura.

¹ „Službeni glasnik BiH“, broj 15/06

III Implementacija programa Erasmus+ u Bosni i Hercegovini

A) Učešće u obrazovnim mrežama:

- **Evropski kvalifikacijski okvir (EQF)**

EQF je jedna od obrazovnih mreža Evropske unije, osnovana nakon što je Evropski parlament 2008. godine usvojio preporuku o njegovom razvoju na nivou EU i država članica, a koja danas djeluje u okviru Erasmus+ programa, s ciljem da služi kao poveznica između sektora obrazovanja i rada i zapošljavanja i temelj za realizaciju koncepta cjeloživotnog obrazovanja tj. učenja. Važno je napomenuti da je Evropski parlament usvojio revidiranu Preporuku o EQF-u u proljeće 2017. godine.

Iako je u pitanju obrazovna mreža, od 2017. godine EQF ne administrira Izvršna agencija za obrazovnu, kulturnu i audiovizualnu djelatnost, nego Generalni direktorat za zapošljavanje Evropske komisije, čime je Evropska komisija htjela snažno ojačati i formalizirati vezu između sektora obrazovanja i zapošljavanja.

Originalno zamišljen kao neka vrsta „sredstva za prevođenje“, EQF s jedne strane služi za međusobno prepoznavanje nacionalnih kvalifikacija koje se stižu kroz sve oblike (formalno, neformalno i informalno) i sve nivoe (od osnovnog do visokog obrazovanja) obrazovanja i učenja u svim državama Evropske unije, a s druge se unutar novijih država članica, a posebno država kandidata i potencijalnih kandidata, koristi kao sredstvo za modernizaciju sistema obrazovanja i obuke, odnosno kvalifikacija koje moraju biti temeljene na ishodima učenja.

EQF preko 8 referentnih nivoa obrazovanja opisuje kvalifikacije koje se stižu kada učenik/student/onaj koji uči završi određeni nivo obrazovanja, koje su definirane ishodima učenja koji opisuju što onaj koji uči zna, razumije i može učiniti na kraju procesa obrazovanja ili učenja. Ishodi učenja originalno su podijeljeni u tri kategorije: znanja, vještine i kompetencije. Revidiranom preporukom ishodi učenja stavljeni su u prvi plan, a treća kategorija „kompetencije“ zamijenjena je „autonomijom i odgovornošću“.

EQF definira potrebne uslove i elemente za razvoj kvalifikacijskih okvira u svim državama Evropske unije i na taj način olakšava međusobno razumijevanje i priznavanje kvalifikacija kroz različite nacionalne sisteme obrazovanja. Kvalifikacijski okviri također omogućavaju koordinaciju između svih učesnika uključenih u proces obrazovanja i obuke, ali i zapošljavanja, kao što su: donosioci politika obrazovanja i rada i zapošljavanja, poslodavci, obrazovne institucije, nastavnici, zaposlenici, studenti/učenici i društvo kako bi se lakše mogli prepoznavati stečene kvalifikacije i profili završenih škola, fakulteta i ostalih obrazovnih institucija. Zemlje članice Evropske unije su na osnovu EQF-a razvile i implementiraju s njim usklađene vlastite kvalifikacijske okvire.

Zahvaljujući EQF-u puno je lakše prepoznati koje kvalifikacije ima neko ko je završio školu u jednoj, a želi se zaposliti u nekoj drugoj evropskoj zemlji, što znači da on omogućava veću prohodnost radi nastavka obrazovanja i zapošljavanja. EQF također doprinosi lakšem rješavanju problema sa priznavanjem kvalifikacija sve većeg broja migranata koji posljednjih godina dolaze u Evropsku uniju.

U procesu evropskih integracija u oblasti obrazovanja, od država kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u Evropsku uniju se traži da i one razviju svoje kvalifikacijske okvire koji moraju biti usklađeni sa EQF-om. I Bosna i Hercegovina razvija svoj kvalifikacijski okvir, usklađen sa EQF-om, i kroz nekoliko aktivnosti koje je vodilo Ministarstvo civilnih poslova BiH, ali i projekata koje je finansirala EU putem IPA I fondova, izrađeni su početni dokumenti u ovoj oblasti.

Nakon djelimičnog pristupanja Erasmus+ programu, otvorena je mogućnost formalnog uključivanja Bosne i Hercegovine u EQF mrežu, kojoj smo i pristupili 2014. godine. Time smo stekli i pravo korištenja granta za aktivnosti u vezi provođenja EQF-a i razvoja, promocije i provođenja NQF-a.

Iskorišteni grant za 2014. godinu je bio 5.226,00 eura; za 2015. godinu je bio 5.377,00 eura; za 2017. godinu 3.711,00 eura.

Napominjemo da su se uz sredstva granta u proteklom periodu za razvoj, promociju i provođenje kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini u manjoj mjeri koristila i sredstva EU projekata Razvoj kvalifikacijskog okvira za opće obrazovanje i Razvoj kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje, kao i drugih donatora koji su plaćali dio troškova rada tzv. Referentne fokus grupe, te u potpunosti troškove za eksperte, smještaj i ishranu članova radnih grupa i upravnih odbora pomenutih projekata koji su radili na razvoju i provođenju kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini. Referentna fokus grupa broji 15 članova, i nastaviće sa radom, dok su relevantne radne grupe oba projekta brojale po 30 članova, kao u oba upravna odbora, čije su aktivnosti prestale s krajem projekata.

Od 2018. godine grant namijenjen za finansiranje aktivnosti u okviru EQF mreže je na trogodišnjoj osnovi i njegova priprema bila je vrlo zahtjevna i komplicirana. Početkom jula 2018. godine Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine je obaviješteno da je aplikacija bila uspješna i da je novi trogodišnji grant odobren u ukupnom iznosu od 65.000,00 eura. S obzirom da u predstojećem kratkoročnom periodu nema IPA projekata u obrazovanju i obuci, ovaj grant je primarni izvor finansiranja prije svega promotivnih i razvojnih aktivnosti u vezi kvalifikacijskog okvira u BiH.

Aktivnosti unutar mreže su vrlo dinamične i odvijaju se u dva glavna paralelna pravca:

1. Kreiranje politika i instrumenata za bolje povezivanje i konkurentni razvoj sektora obrazovanja i rada i zapošljavanja na nivou Evropske unije, te njihovo usklađivanje na nivou država članica, kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u Evropsku uniju, sa dodatnim fokusom na vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja;
2. Harmonizirani razvoj i provođenje elemenata EQF-a na nivou država članica, kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u Evropsku uniju putem usklađivanja nacionalnih

kvalifikacijskih okvira sa EQF-om, sa naglaskom na razvoj i primjenu koncepta cjeloživotnog učenja, ishoda učenja, ključnih kompetencija, boljih veza između sektora obrazovanja i rada i zapošljavanja, vrednovanje neformalnog obrazovanja i informalnog učenja.

Pored obaveznog učešća na sastancima EQF mreže, Bosna i Hercegovina aktivno učestvuje u konsultacijama i izradi politika i dokumenata u ovoj oblasti (kao što je bio slučaj prilikom izrade i usvajanja revidirane Preporuke Evropskog parlamenta u EQF-u), intenzivno saraduje sa specijaliziranim agencijama EU koje se bave razvojem i provođenjem kvalifikacijskih okvira: Evropskim centrom za razvoj stručne obuke (CEDEFOP) i Evropskom trening fondacijom (ETF), popunjava veliki broj upitnika koji se odnose na pojedine elemente EQF-a.

Od pristupanja EQF mreži, Ministarstvo civilnih poslova BiH je samostalno i u saradnji sa ETF-om i nizom bilateralnih partnera (GIZ, KulturKontakt; British Council) organiziralo niz radionica i seminara o EQF-u i razvoju i provođenju kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini posvećenih izgradnji ljudskih kapaciteta, kao i razvoju pojedinih elemenata kvalifikacijskog okvira. Slične aktivnosti su se odvijale i u okviru nekoliko projekata koje finansira EU (Razvoj kvalifikacijskog okvira za opće obrazovanje i Razvoj kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje).

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je početkom 2015. godine usvojilo Akcioni plan za razvoj i provedbu kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini za period 2014-2020. godina, kao strateški dokument u potpunosti usklađen sa EQF-om. Ministarstvo civilnih poslova BiH je izradilo Akcioni plan u saradnji sa nadležnim vlastima i institucijama iz oblasti obrazovanja, rada i zapošljavanja, statistike, poslodavaca, sindikata, itd. Učešće Bosne i Hercegovine u EQF mreži direktno je doprinijelo i procesu izrade i kvalitetu ovog dokumenta, s obzirom da je članstvo u mreži omogućilo konsultacije sa nadležnim EU agencijama.

Zahvaljujući aktivnom radu u EQF mreži i odličnim kontaktima sa EU direktoratima za obrazovanje i zapošljavanje, kao i agencijama EU za obrazovanje, od 2015. godine Bosna i Hercegovina se formalno pridružila EU Savjetodavnoj grupi za Evropski kvalifikacijski okvir u čijem radu učestvuju predstavnici država članica, kao i potencijalnih kandidata za članstvo u EU.

EQF Savjetodavna grupa je zadužena za praćenje, harmonizaciju i planiranje razvoja i provođenje nacionalnih kvalifikacijskih okvira u skladu sa EQF-om, te za razmatranje i prihvatanje Izvještaja o povezivanju kvalifikacijskih okvira pojedinih država sa EQF (u daljem tekstu . „*Referencing report*“). Prije nego što postane članica EU i Bosna i Hercegovina treba izraditi izvještaj o povezivanju svog kvalifikacijskog okvira sa EQF-om. Učešće u radu Savjetodavne grupe značajno je pomoglo Bosni i Hercegovini da na najbolji način pripremi svoj „*Referencing report*“ na čemu se počelo raditi krajem 2016. godine.

Naime, krajem 2016. godine Ministarstvo civilnih poslova pokrenulo je aktivnosti na izradi „Referencing reporta“ za BiH te je formirana tzv. Referentna fokus grupa, uz tehničku pomoć EU projekata u oblasti obrazovanja koji se bave kvalifikacijskim okvirom (Razvoj kvalifikacijskog okvira za opće obrazovanje i Razvoj kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje) i ETF-a. Uz predstavnike Ministarstva civilnih poslova u izradi prvog nacrtu „Referencing reporta“ učestvuju i predstavnici više sektora i institucija sa nivoa Bosne i Hercegovine iz oblasti rada i zapošljavanja, statistike, sindikata, akademske zajednice i agencija za obrazovanje. Riječ je o vrlo zahtjevnom i obimnom poslu, te je na izvještaju radila i tzv. Referentna radna grupa i Upravni odbor EU projekta Razvoj kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje, koji je „Referencing report“ i usvojio u junu 2018. godine.

Shodno navedenom, sva nadležna ministarstva obrazovanja putem svojih predstavnika u radnim grupama i Upravnom odboru projekta Razvoj kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje učestvovala u izradi Izvještaja.

Predviđeno je da se *Referencing report* dostavi Konferenciji ministara obrazovanja u BiH na razmatranje i usvajanje, što bi predstavljalo javnu potvrdu njegove kvalitete, transparentnosti i vjerodostojnosti. Nakon toga, naredni korak bi bio razmatranje i usvajanje Izvještaja o povezivanju od strane Vijeća ministara BiH, a potom bi isti Ministarstvo civilnih poslova BiH dostavilo i predstavilo Savjetodavnoj grupi Evropskog kvalifikacijskog okvira (EQF).

Formalno predstavljanje izvještaja podrazumijeva pisanu izjavu o saglasnosti Konferencije ministara obrazovanja u BiH i agencija koje se bave osiguranjem kvaliteta u BiH (APOSO i HEA). Tek nakon toga se izvještaj šalje članovima Savjetodavne grupe na čitanje, a onda slijedi i usmena prezentacija izvještaja na samoj sjednici Savjetodavne grupe. U pravilu članovi Savjetodavne grupe imaju veliki broj pitanja i sugestija, te se izvještaj ne usvaja na sjednici na kojoj je prezentiran nego nakon što se odgovori na sva pitanja i sugestije tj. na nekoj od narednih sjednica Savjetodavne grupe.

- **Eurydice**

Eurydice je informativna mreža o obrazovanju, odnosno institucionalna mreža za prikupljanje, praćenje, obradu i razmjenu pouzdanih i trenutno uporedivih informacija o obrazovnim sistemima i politikama širom Evrope.

Informacije su dostupne u četiri kategorije:

1. Eurypedia: sveobuhvatan i redovno ažuriran opis obrazovnih sistema u različitim Evropskim zemljama;
2. Tematski izvještaji: studije različitih aspekata obrazovnih sistema;
3. Serije ključnih podataka: statistike, podaci i indikatori o obrazovanju;
4. Činjenice i brojke: obezbjeđuju informacije o strukturi i glavnim karakteristikama evropskih obrazovnih sistema.

U okviru ove mreže, u drugoj polovini 2017. i prvoj polovini 2018. godine, Ministarstvo civilnih poslova BiH je u saradnji sa nadležnim obrazovnim vlastima u BiH i relevantnim agencijama u BiH realiziralo sljedeće aktivnosti:

1. *Eurypedia – enciklopedija obrazovanja u BiH (kvartalno se ažurira)*
2. *Studije:*
 - *Monitoring vezan za EU prioritete 2020 „Strukturalni indikatori“,*
 - *„Integracija migranata u škole u Evropi“,*
 - *„Plate i naknade nastavnika u školama u Evropi“,*
 - *„Ključni podaci u predškolskom obrazovanju i vaspitanju“,*
 - *„Migranti u visokom obrazovanju“,*
 - *„Sistem stipendiranja i podrške studentima“,*
 - *„Akademski i školski kalendar“,*
 - *„Planirano nastavno vrijeme“,*
 - *i promotivne aktivnosti.*

Ove studije predstavljaju komparativne analize zemalja članica mreže i radnim planom mreže predviđeno je njihova izrada, odnosno ažuriranje. U drugoj polovini ove godine planirane su aktivnosti na izradi studije „Digitalno obrazovanje“ i Rješavanje problema nejednakosti u školama“.

Zemlje članice apliciraju svake godine za aktivnosti predviđene planom i programom mreže i u skladu s tim dobijaju određeni budžet.

Iskorištena grant sredstva po godinama za provedene aktivnosti su sljedeća: za 2014. godinu 26.222,00 eura; 2015. godinu 27.686,00 eura; 2016. godinu 29.606,00 eura; 2017. godinu 31.282,00 eura i za 2018. godinu 37.842,00 eura. Tehnički i finansijski izvještaj se podnosi Delegaciji Evropske unije u Briselu na kraju godine. Svi izvještaji o provedenim aktivnostima i radu ove mreže su do sada ocjenjeni uspješno.

- **Implementacija Evropske agende za obrazovanje odraslih**

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u svojstvu kontakt tačke, a u saradnji sa relevantnim institucijama u BiH, je od 2014. godine realizirala tri ciklusa *projekta Implementacija Evropske agende za obrazovanje odraslih (EAAL) u okviru Erasmus+ programa.*

Program definiše fokus za evropsku saradnju u obrazovanju odraslih za period 2012-2020. Mreža državnih koordinatora ima ulogu da doprinose provođenju programa na državnom nivou i da obezbijede vezu sa relevantnim ministarstvima, interesnim stranama i drugim partnerima. Cilj ovih aktivnosti je da se promovišu i unapređuju politike o učenju odraslih osoba. U programu je naglašena potreba povećanog uključivanja odraslih u sve vrste obrazovanja odraslih (formalno, neformalno i informalno učenje), bilo radi sticanja novih radnih vještina, stvaranja aktivnog građanstva ili radi ličnog razvoja.

U periodu od 2015. do 2017. godine uspješno je završen drugi ciklus s fokusom na promociji osnovnih vještina i mapiranju potrebnih vještina za tržište rada. U izvještajnom periodu su održana tri radna sastanka sa predstavnicima obrazovnih vlasti, providerima, interesnim stranama, koji se bave obrazovanjem odraslih. Treći sastanak je održan 30. i 31. 3. 2017. u Tesliću, a tema je bila vještine odraslih osoba koje kao potrebne prepoznaje tržište rada.

Nastavljena je saradnja sa Evropskom platformom za obrazovanje odraslih (**EPALE**) u Bosni i Hercegovini, te je osigurano učešće u drugoj Regionalnoj konferenciji EPALE (NSS tim Bosne i Hercegovine je bio domaćin) i u trećoj Regionalnoj konferenciji EPALE u saradnji sa EPALE timovima Crne Gore, Hrvatske i Slovenije (Crna Gora bila domaćin). Izrađen je radni plan za novi ciklus projekta, za period 2017-2019. godina, kao i izvještaj o napretku projekta.

Osigurano je učešće na redovnim sastancima državnih koordinatora projekta zemalja koje realizuju program, u Briselu, kao i u monitoring sastanku, održanom u Podgorici u organizaciji Izvršne agencije za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu, agencije Evropske komisije, sa Crnom Gorom i Albanijom. Također su uzeta učešća u 21. andragoškom kolokvijumu u Ajdovščini, u organizaciji Andragoškog centra Slovenije, 3. i 4. 10. 2017, na temu „Izazovi neformalnog učenja“ i u drugoj godišnjoj eTwinning konferenciji, Konjic 12. 10. 2017. godine.

U saradnji sa angažovanim ekspertom izrađena je publikacija „Unapređenje vještina odraslih - društveni izazov za Bosnu i Hercegovinu“.

Održana je završna konferencija projekta EAAL u Tesliću 25. 10. 2017. godine, na koju su pozvani predstavnici obrazovnih vlasti i ključni partneri projekta.

Izrađen je završni izvještaj za projektni period 2015-2017. godine i pozitivno ocijenjen od Izvršne agencije za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu, agencije Evropske komisije.

Od novembra 2017. godine realizuje se novi EAAL projekat, sa trajanjem do kraja 2019. godine. Cilj je promovisanje koncepta osnovnih vještina, koji je usmjeren na podizanje funkcionalne pismenosti i razrada modela obrazovanja odraslih orijentisanog na životne vještine. Ovaj koncept je orijentisan na životne vještine odraslih osoba, i to vještine bazične pismenosti, socijalne i građanske vještine i preduzetničke vještine. Realizovane aktivnosti su: učešće na sastanku koordinatora projekta EAAL u Briselu 13. i 14. 3. 2018. godine; saradnja i redovna komunikacija sa EPALE u BiH; obezbjeđivanje vidljivosti projekta na EPALE platformi. Održan je i prvi radni sastanak u Banjaluci, 11. i 12. 6. 2018. godine. Sastanku je prisustvovalo trideset učesnika iz različitih sektora, zainteresovanih za unapređenje sektora obrazovanja odraslih. Cilj sastanka je bio započeti izradu modela obrazovanja odraslih orijentisanog na životne vještine.

B) Učešće u elektronskim platformama:

- **eTwinning**

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje Bosne i Hercegovine (APOSO), u okviru programa Erasmus+, djeluje kao Državna služba za podršku (DSP) za eTwinning projekt i koristi sredstva granta Evropske komisije za realizaciju projektnih aktivnosti.

eTwinning internet portal namijenjen je međunarodnoj saradnji i usavršavanju nastavnog i nenastavnog osoblja od predškolskog odgoja i obrazovanja do srednje škole. Portal podržava virtualnu saradnju i razmjenu dobrih praksi, kao i online materijala između odgojitelja i nastavnog osoblja evropskih zemalja. Sve aktivnosti povezane uz eTwinning koordinira Centralna služba za podršku (CSS-Central Support Service) koja upravlja portalom i objavljuje sadržaje.

APOSO kao Državna služba za podršku eTwinning-a u BiH na sedmičnoj bazi organizuje informativne sastanke kako bi se utvrdila dinamika predviđenih aktivnosti. Stalna komunikacija sa eTwinning ambasadorima i eTwinnerima putem maila, društvenih mreža (facebook grupe, viber grupe) i eTwinning grupe na platformi, osiguravaju da se planirane aktivnosti realizuju prema utvrđenom akcionom planu.

Svakodnevno se prati broj novoregistrovanih korisnika i prijavljenih projekata. Redovno se prate aktuelnosti na School Education Gateway. Predstavnici Agencije rade prevode na bosanski jezik koji su neophodni za aktueliziranje eTwinning portal, a materijale na engleskom jeziku priprema European Schoolnet.

Infomacije o eTwinning aktivnostima mogu se pronaći i na <https://www.aposo.gov.ba/etwinning>. Stranica se redovno ažurira. Sve eTwinning vijesti su dostupne na sva tri službena jezika u BiH. eTwinning Facebook stranica se redovno ažurira i prati. Povećava se broj korisnika pomenute društvene mreže i na taj način informišu se korisnici o novostima eTwinning programa. Na kvartalnom nivou u Agenciji se priprema bilten sa aktuelnim eTwinning temama.

Za sve učesnike događaja, na nivou Bosne i Hercegovine, Agencija je pripremila potvrde o učešću. Svaki događaj prati i evaluacijski obrazac, koji učesnici popune, a nakon toga se uradi analiza obrazaca kako bi se utvrdile mogućnosti za eventualna poboljšanja sadržaja i realizacije seminara, vebinara i radionica. Stalna je komunikacija predstavnika Agencije sa eTwinning Centralnom službom za podršku (CSS), kao i pristustvo predstavnika Agencije na webinarima i drugim sastancima koje Centralna služba organizira.

U periodu januar – decembar 2017. godine eTwinning je ponudio različite aktivnosti za profesionalni razvoj nastavnika u BiH koje uključuju: seminare za zaposlene u odgojno-obrazovnim ustanovama sa osnovnim ciljem kako eTwinning koristiti u praksi i njegova integracija u Nastavni plan i program; radionice za grupe nastavnika koji su već aktivni korisnici na eTwinning platformi; radni sastanci za savjetnike u pedagoškim zavodima/institucijama s ciljem predstavljanja eTwinning programa savjetnicima kao dio profesionalne podrške nastavnicima i vrednovanja rada nastavnika.

Sve aktivnosti su realizovane uz podršku Agencije i eTwinning ambasadora u BiH. U sklopu planiranih aktivnosti nastavnici BiH učestvuju u kontak seminarima, radionicama i konferencijama koje organiziraju i druge nacionalne službe za podršku (NSS). eTwinning je promovisan uz podršku eTwinning ambasadora i Agencije na kontakt seminarima u Fojnici, Dubrovniku, Tuzli, Sarajevu, Bihaću, Vlasenici, Ilijašu, Visokom, Zavidovićima. Ukupan broj učesnika na 14 sastanaka u pomenutim gradovima je 610. eTwinning nastavnici iz BiH su učestvovali i na eTwinning događajima u regionu i Evropi i to u: Beogradu (Srbija), Bratislavi (Slovačka), Šibeniku (Hrvatska), Beču (Austrija), Montpellier (Francuska), Patrasu (Grčka). Ukupan broj učesnika bio je 15.

Održane su i dvije godišnje konferencije i to:

(a) godišnja konferencija eTwinning-a u organizaciji CSS-a. Na ovoj konferenciji koja je održana na Malti od 26. do 28. 10. 2017. godine učestvovala su dva nastavnika iz BiH i predstavnik Državne službe za podršku, te predstavnik Ministarstva civilnih poslova BiH; i

(b) godišnja eTwinning konferencija BiH koja je realizirana 12. i 13. 10. 2017. godine u Konjicu. Na konferenciji je učestvovalo oko 80 učesnika iz BiH.

U 2017. godini je završena inicijativa Move2Learn/Learn2Move koju je finansirala Evropska komisija. Iz Bosne i Hercegovine CSS je nagradio tri projekta i informacija o dodjeljivanju nagradnog putovanja je stigla direktno eTwinningima 8. 9. 2017. godine.

U septembru 2017. godine pa do marta 2018. godine je na Facebook stranici eTwinning BiH počeo sa radom eTwinning Helpdesk s ciljem pružanja online podrške eTwinning-ima u pronalaženju projektnih partnera, pokretanju projekata, korištenja mogućnosti online profesionalnog razvoja. „Helpdesk“ je organizovan tako što je svakog četvrtka od 18:00 do 20:00 sati jedan od eTwinning ambasadora bio online, odgovarao na pitanja i pomogao rješavanju poteškoća eTwinningera.

U skladu sa planom aktivnosti, a sa ciljem upoznavanja savjetnika (pedagoški zavodi, ministarstva obrazovanja) o važnosti i mogućnostima eTwinninga u profesionalnom razvoju održani su radni sastanci u Sarajevu, Zenici, Tuzli, Bihaću i Goraždu. Ukupan broj učesnika je 56. Sve sastanke je organizovala Agencija.

U 2017. godini održano je 16 događaja u BiH vezanih za promociju, pripremu i realizaciju eTwinning aktivnosti u nastavnom procesu i to u Cazinu, Sarajevu, Tuzli, Ilijašu, Zavidovićima, Konjicu, Bugojnu, Bihaću. Na pomenutim susretima je učestvovalo oko pet stotina nastavnika iz Bosne i Hercegovine.

eTwinning program je predstavljen i na Sajmu obrazovanja 08. 12. 2017. godine u Sarajevu. Sajam obrazovanja je bio idealna prilika za promociju i širenje ideje o važnosti i značaju eTwinning-a za unapređenje profesionalnog razvoja svih onih koji rade u odgojno-obrazovnom procesu. eTwinning u BiH je promovisan i u različitim medijima na lokalnom nivou.

Krajem decembra 2017. godine, prema procedurama javnog konkursa eTwinning ambasadora, eTwinning BiH je dobio četiri novoizabrana ambasadora.

Predstavnici Agencije su uradili narativni i finansijski izvještaj za 2017. godinu, koji je prosljeđen EACEA-u (Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu).

Do juna 2018. godine eTwinning ambasadori su održali 21 eTwinning događaj u BiH. Ukupno je održano 18 kontakt seminara (Fojnica, Mostar, Tuzla, Sarajevo, Foča), jedan online seminar i dva webinar. Ukupan broj učesnika na pomenutim događajima je 575.

Na Plitvičkim jezerima (Hrvatska) je od 01. do 03. februara 2018. godine održan regionalni sastanak eTwinning ambasadora. Na sastanku je prisustvovalo 25 ambasadora iz Slovenije, Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine kao i 6 predstavnika Državnih/Nacionalnih službi za podršku eTwinning-u. Cilj sastanka je bio razmijeniti dobre ideje i prakse u osposobljavanju za eTwinning projekte.

Jedanaest učenika i učenica JU Gimnazija Dobrinja Sarajevo nalazi se među 5000 mladih iz cijele Evrope koji su u 2017. godini dobili nagradu evropske inicijative „Move2Learn, Learn2Move“. Inicijativa „Move2Learn, Learn2Move“ poslala je putne karte za Rim dobitnicima nagrade. Putovanje se realizovalo u aprilu 2018. godine.

9. maj je obilježen kao Dan eTwinning-a i kraj Proljetne eTwinning kampanje. Svi eTwinners-i su pozivom obaviješteni da se pridruže i obilježe eTwinning godišnju temu – Kulturno naslijeđe.

Na tematskoj konferenciji za direktore odgojno-obrazovnih ustanova u Rimu od 14. 05. do 16. 05. 2018. godine učestvovala su dva direktora škola iz BiH. Tema konferencije je bila „eTwinning škole“.

PDW (Professional Development Workshops) za ambasadore organizovale su Državne službe za podršku iz BiH i Srbije uz podršku CSS-a. PDW je realizovan od 04. do 06. 2018. godine u Beogradu. Na radionicama su učestvovala tri eTwinning ambasadora iz BiH i dva predstavnika Agencije.

Centralna služba za podršku je prema utvrđenim kriterijima dodijelila Oznake eTwinning škola 2017-2018. Ova oznaka se dodjeljuje s ciljem priznavanja urađenih aktivnosti na nivou škole. Škole iz BiH koje su dobile Oznake eTwinning škole su:

- Osnovna škola Veselin Masleša, Foča;
- Srednja ekonomska škola, Sarajevo;
- Osnovna škola Osman Nakaš, Sarajevo;
- Osnovna škola Vuk Karadžić, Vlasenica;
- Dječiji vrtić Don Ivica Čondrić, Žepče i
- Osnovna škola Sveti Sava, Foča.

Trenutno na eTwinning portalu ima 580 aktivnih i završenih projekata u BiH.

Broj registrovanih nastavnika trenutno je 1093, a registrovanih odgojno-obrazovnih ustanova je 415. U 2017. godini BiH je imala 12 Evropskih oznaka kvaliteta i 61 Državnu oznaku kvaliteta za prijavljene projekte. Za mogućnost dodjele Državne oznake kvaliteta, prema kriterijima koje je odredio CSS, u 2018. godini su prijavljena 153 projekta.

- **Evropska platforma za obrazovanje odraslih – EPALE**

Elektronska platforma za obrazovanje odraslih u Evropi (Electronic platform for adult learning in Europe – EPALE) je višejezična zajednica otvorenog tipa finansirana od strane Evropske komisije, što je najnoviji razvoj u svrhu poboljšanja kvalitete obrazovnih mogućnosti za odrasle u Evropi.

Ova platforma je osnovana sa ciljem da postane referentna tačka za obrazovanje odraslih u Evropi, pružajući prostor za saradnju radi razmjene iskustva obrazovnih politika, novina, pedagoških materijala i dobre prakse.

Uloga Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u realizaciji ovog projekta jeste pružanje podrške korisnicima na državnom nivou, odnosno, obavljanje funkcije Državne službe za podršku (DSP) radi povezivanja aktera obrazovanja odraslih, prikupljanja i razmjene podataka, saradnje sa Centralnim servisom podrške pri Evropskoj komisiji – CSS, te promocija EPALE u Bosni i Hercegovini.

EPALE je razvijen kako bi postao referentna tačka obrazovanja odraslih u Evropi i trebao bi postati ključan u radu svim stručnjacima u tom području. Cilj je projekta upoznavanje bosanskohercegovačke andragoške zajednice sa platformom EPALE i motiviranje zajednice da svojim sadržajima učestvuje u kreiranju platforme, te davanje podrške Centralnoj službi za podršku (CSS) u stvaranju kvalitetnih sadržaja na višejezičnoj, dinamičnoj, interaktivnoj i inovativnoj platformi.

U 2016. godini Odjeljenje za srednje stručno obrazovanje, obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje izradilo je treći projektni prijedlog, koji se realizira do kraja 2018. godine. U 2018. godini izrađen je novi, četvrti projektni prijedlog.

Radi ostvarivanja prioriteta šire obrazovne politike Evropske unije, te zbog poboljšanja kvalitete obrazovanja odraslih, kako u Evropi, a samim tim i u BiH, kroz učestvovanje domaćih institucija u radu tijela Evropske unije, te profesionalnog razvoja zaposlenika, aktivnosti su bile usmjerene na ostvarivanju slijedećih ciljeva: komunikacija sa CSS-om, učešće na sastancima i drugim EPALE aktivnostima i komunikacija sa *Nacionalnim koordinatorom za implementaciju Evropske Agende za obrazovanje odraslih*; održavanje sastanaka sa lokalnim partnerima; učešće na drugim događajima u Bosni i Hercegovini na temu obrazovanja odraslih u svrhu promocije EPALE; odlazak predstavnika EPALE tima Agencije na sastanke sa partnerima; organizacija „peer learning“ aktivnosti za partnere iz BiH; pružanje podrške EPALE kroz saradnju sa CSS-om radi ostvarivanja planiranih aktivnosti organizovanih od strane CSS-a; povezivanje sa akterima obrazovanja odraslih u BiH koji dolaze iz različitih polja obrazovanja odraslih sa specifičnim pogledom na obrazovanje odraslih u BiH i šire. Posebno se radilo na podizanju znanja i svijesti o važnosti elektronske platforme za obrazovanje odraslih (EPALE) kod aktera obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini; podizanju znanja i svijesti o važnosti obrazovanja odraslih za društvo u Bosni i Hercegovini; i iniciranju mreže saradnje aktera obrazovanja odraslih radi prikupljanja i punjenja platforme EPALE, kao i zbog razvoja i izvršavanja projekata iz područja obrazovanja odraslih.

Od prethodnog izvještavanja do juna 2018. godine redovno je održavana i osigurana podrška CSS-u i administraciji platformom EPALE; a također su organizirani sastanci i osigurano učešće na sastancima NSS timova i sa akterima obrazovanja odraslih u BiH.

U proteklom periodu organizovana je Druga Regionalna konferencija EPALE (NSS tim Bosne i Hercegovine je bio domaćin), te je uzeto učešće u organizaciji Treće Regionalne Konferencije EPALE u saradnji sa EPALE timovima Crne Gore, Hrvatske i Slovenije (Crna Gora bila domaćin). Predstavnici Agencije su učestvovali na konferencijama i sastancima kao što su (EAAL, e-Twinning, te EPALE NSS aktivnostima Hrvatske, Slovenije i Crne Gore).

Održani su i regionalni sastanci sa timovima EPALE, kao i promotivni sastanci u školama, osigurano je učešće na sastancima EAAL projekta, a izvršena je nabavka promotivnih materijala EPALE i tehničke opreme za EPALE tim. Organizovano je nekoliko peer learning aktivnosti za aktere u BiH.

U cilju medijskog promovisanja EPALE mogućnosti, aktivnosti platforme su predstavljene u FENA, ŠKOLEGIJUM, K3TV, Facebook, YouTube.

C) Projekti u okviru Erasmus+ programa

Erasmus+ program ima cilj da podrži aktivnosti u području obrazovanja, obuke, mladih i sporta putem dodjele grant sredstava.

U oblasti visokog obrazovanja Erasmus+ se fokusira na četiri glavna područja: Kreditna mobilnost (Credit Mobility), Zajednički master stepen (Joint Master Degrees), Izgradnja kapaciteta u području visokog obrazovanja (Capacity Building for Higher Education) i Jean Monnet.

U području Kreditne mobilnosti, visokoškolska ustanova zemlje partnera i visokoškolska ustanova zemlje koja predlaže program mogu uspostaviti međuinstitucionalni sporazum, koji omogućava da njihovi studenti provedu do 12 mjeseci na visokoškolskoj ustanovi države domaćina, osiguravajući da sve ocjene i krediti stečeni budu priznati u njihovoj matičnoj zemlji.

Zajednički master stepen je, kao Kreditna mobilnost, međunarodni studijski program u trajanju od jedne do dvije godine. Ovaj program nudi konzorcijum visokoškolskih ustanova i, opciono, zemlja partner. Studenti studiraju na najmanje dvije visokoškolske ustanove uključene u program.

Projekti u okviru Izgradnje kapaciteta u području visokog obrazovanja pružaju podršku aktivnostima koje doprinose modernizaciji, pristupačnosti i internacionalizaciji visokog obrazovanja u partnerskim zemljama. Ovi projekti su projekti saradnje zasnovani na multilateralnim partnerstvima primarno između visokoškolskih ustanova zemlje koja predlaže projekat i partnerskih zemalja. Ovi projekti se dijele u dvije grupe u zavisnosti od teme:

- Zajednički projekti koji imaju za cilj da pomognu visokoškolskim ustanovama iz partnerskih zemalja da izrade, moderniziraju i diseminiraju nove kurikulume, nastavne metode ili materijale kao i da doprinesu poboljšanju osiguranja kvaliteta i upravljanju visokoškolskim ustanovama.
- Strukturni projekti koji se bave razvojem i reformom visokoškolskih ustanova i sistema u partnerskim zemljama; unaprjeđuju njihov kvalitet i relevantnost, promovišu regionalnu saradnju i poboljšavaju približavanje međunarodnim kretanjima/pomacima u području visokog obrazovanja.

Program Jean Monnet pruža podršku programima koji se odnose na nastavu i istraživanje o procesu Evropskih integracija. Pruža podršku projektima i profesorima putem ključnih aktivnosti kao što su kursevi, istraživanje, konferencije i publikacije u području EU studija. Institucije i asocijacije iz cijelog svijeta mogu da podnesu projektne prijedloge.

Zemlje koje učestvuju u Erasmus+ programu se dijele u dvije kategorije: programske zemlje i partnerske zemlje. Programske zemlje su Evropske unije i ostale programske zemlje (Irska, Lihtenštajn, Norveška, Makedonija, Turska), dok sve ostale zemlje imaju pravo da učestvuju u Erasmus+ projektima u svojstvu partnerske zemlje.

U nastavku je naveden i tabelarni prikaz projekata u kojem učestvuju institucije iz BiH.

Izvor podataka: Ured za Erasmus+ u Bosni i Hercegovini

Pregled Erasmus+ projekata u kojima učestvuju institucije iz BiH (poziv iz 2017. godine)

R Br	Naziv projekta	Ukupna vrijednost projekta (€)	Sredstava koja dobijaju institucije iz BiH (€)	Institucije iz BiH koje učestvuju u projektu	Rezultati projekta
1	Jačanje master programa u upravljanju vodnim resursima za visokoškolske ustanove Zapadnog Balkana i zainteresovane strane	931.289,00	183.336,00	Univerzitet Džemal Bijedić u Mostaru Univerzitet u Sarajevu	<p>Zemlje partnera Zapadnog Balkana na putu ka pridruživanju EU trebaju uskladiti procedure sa zahtjevima EU za upravljanje vodama u skladu s Poglavljem 27. Širi cilj projekta je poboljšanje kvaliteta visokog obrazovanja u oblasti upravljanja vodnim resursima (VRM), ojačati njegovu važnost za tržište rada i društvo, poboljšati nivo kompetencije i vještine stručnjaka za VRM u partnerskim zemljama VB razvijanjem novih kompetencija i poboljšanja postojećih nastavnih planova i programa u skladu s trendovima EU.</p> <p><u>Predviđeni rezultati projekta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrađeni / modernizovani master nastavni planovi i programi u visokoškolskim ustanovama partnera ZB, u skladu sa najvišim standardima EU, - Savremene opremljene laboratorije za studije iz oblasti VRM, - Upis studenata u novi master program, razvijen i vođen za profesionalce iz sektora voda.

2	Poboljšanje i validiranje kompetencija vezanih za servise u različitim sredinama za učenje na univerzitetima Zapadnog Balkana	993.581,00	136.940,00	Univerzitet-Sarajevska škola za nauku i tehnologiju Univerzitet u Sarajevu	Priznavanje kvalifikacija i kvalifikacijski okvir su regionalni prioritet za Zapadni Balkan. Projekat predstavlja novi angažman visokoškolskih ustanova u inovativni kvalifikacioni okvir socijalnih kompetencija. Shodno tome, vrednosti i kompetencije kao što su: - spoljašnja (korisnička) orijentacija, - timski rad / saradnja - društvene kompetencije koje su neophodne za efikasno upravljanje u uslužnom sektoru postaju konkurentni faktori na nivou posla i kao takve imaju nadležnosti za zapošljavanje i društvene razloge. <u>Najvažniji rezultati će biti:</u> -Validacija kompetencija vezanih za usluge - Sistem zasnovan na IT tehnologiji za stvaranje i potvrđivanje ishoda učenja - Validacija i stvaranje usluga vezanih za IT sistem zasnovan na Procenjivanju i Evidenciji.
3	Erozija zemljišta i prevencija poplave: razvoj kurikuluma na univerzitetima zemalja Zapadnog Balkana	866.070,00	276.601,00	Univerzitet u Banjaluci Univerzitet u Sarajevu	Degradacija zemljišta, naročito fizička degradacija, sa erozijom tla kao najčešćeg procesa degradacije, predstavlja značajan problem za očuvanje resursa i ima veliki negativan efekat. Jedna od posledica erozije zemljišta je pojava bujnih poplava. Postoji potreba za razvojem novog master programa i poboljšanjem postojećeg programa

					<p>bačelora uvođenjem novih predmeta ili promenom nastavnih planova postojećih predmeta.</p> <p><u>Rezultati projekta su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - sprovođenje boljeg znanja o praktičnim rješenjima protiv bujnih poplava i - edukaciji lokalnih vlasti za kreiranje programa prevencije.
4	Harmonizacija i inovacije u studijskim programima za biljke Zdravlje u održivoj poljoprivredi	967.614,00	175.289,00	<p>Univerzitet u Mostaru</p> <p>Univerzitet u Sarajevu</p>	<p>Ovaj projekat ima za cilj usaglašavanje i modernizovanje doktorskog obrazovanja u ovoj oblasti i stvaranja mreže istraživača koji su sposobni da odgovore na aktuelne izazove u zdravlju biljaka.</p> <p>Specifični ciljevi su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usklađivanje, unapređenje i modernizacija doktorskih studijskih programa u zdravstvu bilja među partnerskim univerzitetima kako bi se povećale kompetencije i vještine doktora doktorskih studija kako bi se odgovorilo na pitanja globalnog zdravlja bilja; - da izradi nacrt kurikulumu međunarodnog zajedničkog doktorskog studijskog programa za zdravlje bilja i - da podstakne regionalnu integraciju u oblasti istraživanja i edukacije o zdravlju bilja između VBC-a i između zemalja VBC-a i EU-a.

					Pored navedenog, biće uspostavljena Jedinstvena platforma za doktorske studije o pitanjima zdravlja bilja među partnerima. Takođe, nastavnici će biti obučeni u novim obrazovnim metodama i za mentorisanje doktorskih studija.
5	Zdrava URBanska sredina: Razvoj visokog obrazovanja u arhitekturi i građevinarstvu u Bosni i Hercegovini	633.024,00	376.178,00	Univerzitet u Zenici Univerzitet Džemal Bijedić u Mostaru Univerzitet u Sarajevu	Projekat uključuje 6 visokoškolskih ustanova i 5 pridruženih partnera iz Italije, Bugarske, Hrvatske i BiH i radi na modernizaciji nastavnog plana i programa kroz razvoj novih i inovativnih kurseva i instaliranje novih objekata (laboratorije). Ciljne grupe su članovi osoblja visokog obrazovanja koji rade na pripremi budućih arhitekata i inženjera. Projekat gradi konzorcijum koji postavlja kompletan nastavni program - kreira akademske kurseve i module MOOC-a za studente, nastavnike i trenere i instalira laboratorije koje osiguravaju stvarnu održivost nakon životnog veka projekta. Ovo poboljšava veštine nastave i integriše temu zdravog urbanog okruženja, kroz a projekat koji stavlja kreditni transfer - programe stepena reforme - u praksi i pretvara Evropsko područje visokog obrazovanja u stvarnost na terenu.

6	Unapređenje bezbjednosti saobraćaja u zemljama Zapadnog Balkana kroz inoviranje kurikuluma i razvoj dodiplomskih i master studija	863.038,00	174.317,00	<p>Univerzitet Sinergija Bijeljina</p> <p>Univerzitet u Sarajevu</p> <p>Agencija za bezbjednost saobraćaja Republike Srpske</p>	<p>U okviru projekta će se poboljšati postojeći nastavni planovi i novi programi na dodiplomskom i master nivou u okviru visokoškolskih ustanova partnera iz zemalja zapadnog Balkana. Takođe, uključivanje neuniverzitetskih partnera omogućiće obuku stručnjaka i aktivnosti podizanja svijesti. Očekivani uticaj uključuje obrazovanje novih generacija studenata u skladu sa najboljim praksama EU kroz modernizirane i poboljšane nastavne planove i programe, uvođenje novih praksi od strane stručnjaka za saobraćaj u skladu sa novim zakonima u zemljama zapadnog Balkana</p>
7	Promovisanje akademskih i industrijskih saveza za istraživanje i razvoj kroz platformu za saradnju i otvorenu inovaciju	531.165,00	178.183,00	<p>Univerzitet u Sarajevu</p> <p>Univerzitet Džemal Bijedić u Mostaru</p> <p>Winner Project d.o.o. Sarajevo</p> <p>HP Investing Mostar</p>	<p>Cilj ovog projekta je da se ubrzaju istraživanje, inovacije, znanje i prenos tehnologija putem poboljšanja strateške saradnje akademske zajednice i industrije. Projeakt će izraditi i primjeniti jedinstveni pristup uspostavljanjem specifičnih, interaktivnih, sveobuhvatnih veza između akademske zajednice i industrije, tako da su jedni drugim inspiracija i potvrda njihovog rada.</p>

8	Master studij u održivim sistemima proizvodnje hrane	989.292,00	283.010,00	<p>Univerzitet u Bihaću</p> <p>Univerzitet u Sarajevu</p> <p>Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona</p>	<p>Projekat ima za cilj izgradnju kapaciteta visokoškolskih ustanova u zemljama Zapadnog Balkana, kako bi im pomogao u ponudi nastavnih planova u skladu sa potrebama tržišta rada i društva. Cilj projekta je razvoj i implementaciju novog Zajedničkog master programa na temu "Održivi sistemi proizvodnje hrane" (STEPS), koji će biti povezani sa nacionalnim i regionalnim prioritetima zemalja uključenih. Tokom pripremnih aktivnosti biće analizirane potrebe zainteresovanih strana, struktura i sadržaj relevantnih master programa. Cilj je zadovoljavanje potreba zainteresovanih strana kroz razvoj naučne pozadine i nadležnosti diplomaca.</p>
		6 775.063,00	1 783.854,00		

Prema podacima Erasmus+ ureda za BiH, u navedenim projektima institucije iz Bosne i Hercegovine učestvuju isključivo u svojstvu partnerskih univerziteta, što znači da niti jedna nije koordinator projekta.

Kada je riječ o **Jean Monnet projektima**, Erasmus+ ured za Bosnu i Hercegovinu je informisao Ministarstvo civilnih poslova da nema institucija, univerziteta iz Bosne i Hercegovine koje učestvuju u okviru Poziva za 2017. godinu.

Slijedom iznesenih informacija o učešću Bosne i Hercegovine u programu Erasmus+, bitno je istaći činjenicu da Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine nije pozvano, niti je učestvovalo u procesu konsultacija na osnovu kojih se definišu prioriteti za projekte Erasmus+ programa izgradnje kapaciteta u oblasti visokog obrazovanja u kojim mogu učestvovati aplikanti iz Bosne i Hercegovine u narednom ciklusu poziva Evropske komisije za podnošenje projektnih prijedloga.

Analizom učešća visokoškolskih institucija iz Bosne i Hercegovine u programu Erasmus+, posebno u zadnjem pozivu, gdje učestvujemo u svega 8 projekata, može se zaključiti da Bosna i Hercegovina, odnosno potencijalni aplikatni ne koriste dovoljno mogućnosti koje se nude u okviru Ključne aktivnosti 1 za projekte izgradnje kapaciteta. Također je primjetno da su prijedlozi projekata vrlo slični svake godine i čini se da više ili manje iste grupe visokoškolskih institucija apliciraju, odnosno implementiraju projekte. Stoga bi Erasmus+ ured za Bosnu i Hercegovinu trebao više napora učiniti na promociji mogućnosti koje Program pruža, informisati obrazovnu javnost, organizirati obuke zainteresiranih za kvalitetnu izradu projektnih prijedloga i generalno više pažnje posvetiti motivaciji potencijalnih aplikanata i širenju svijesti o značaju učešća u Erasmus+ programu kako u kontekstu sticanja znanja i vještina, tako i u mogućnostima povlačenja sredstava neophodnih za reformske procese u obrazovnom sektoru.

D) Aktivnosti Bosne i Hercegovine u okviru Erasmus+ programa u oblasti mladih

U okviru djelimičnog učešća Bosne i Hercegovine u programu Erasmus+, u vezi pitanja mladih, otvorene su mogućnosti učešća u:

- Ključnoj aktivnosti 1 – Mobilnost pojedinaca u svrhu učenja u dijelu *Mobilnost za mlade*: Razmjena mladih i Volonterske usluge.
- Ključnoj aktivnosti 2 – Saradnja za inovacije i razmjenu dobrih praksi u dijelu *Strateška partnerstva*: Projekti na svim nivoima obrazovanja, obuke i mladih i
- Ključnoj aktivnosti 3 – Podrška reformi politika u dijelu *Strukturisani dijalog*: Projekti u svrhu organizacije sastanaka, konferencija, savjetovanja mladih.

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine je tokom decembra 2017. godini, u saradnji sa Centrom za omladinski razvoj PRONI, organizovalo četiri edukativna treninga s ciljem informisanja

omladinskih NVO o programu Erasmus+, oblast mladih, i širenja baze organizacija koje učestvuju u programu. Na edukativnim treninzima koji su organizovano u Zenici, Brčkom, Ugljeviku i Tuzli, učestvovalo je oko 130 predstavnika omladinskih organizacija i institucija koje se bave pitanjima mladih.

Kada je riječ o učinku programa Erasmus+ u oblasti mladih u 2017. godini, **osam projekata** u oblasti jačanja kapaciteta mladih na zapadnom Balkanu, odnosno u okviru Ključne aktivnosti 2 – saradnja u oblasti inovacija i razmjene dobrih praksi je od strane Evropske komisije odobreno omladinskim organizacijama iz Bosne i Hercegovine. Projekti jačanja kapaciteta u oblasti mladih u okviru program Erasmus+, odnosno Ključne aktivnost 2, imaju za cilj:

- podsticanje saradnje i razmjena u oblasti mladih između programskih zemalja i partnerskih zemalja;
- poboljšanje kvaliteta i priznavanje omladinskog rada, neformalnog učenja i volontiranja u partnerskim zemljama i poboljšanje njihovih sinergija i komplementarnosti sa drugim obrazovnim sistemima, tržištem rada i društvom;
- podsticanje razvoja, testiranje i pokretanje programa mobilnosti u cilju neformalnog učenja na regionalnom nivou;
- promovisanje transnacionalne mobilnosti u cilju neformalnog učenja između programskih i partnerskih zemalja, posebno ciljajući mlade ljude sa manjim mogućnostima, u cilju poboljšanja nivoa kompetencija učesnika i poticanja njihovog aktivnog učešća u društvu.

Ukupni iznos koji su omladinske NVO dobile u okviru programa Erasmus+ u oblasti mladih, iznosi 913.277,95 KM i povećan je za više od 200.000 KM u odnosu na prethodnu godinu (u 2015. godini je odobreno 8 projekata ukupne vrijednosti 676.234,09 KM, dok je u 2016. godini odobreno 7 projekata ukupne vrijednosti 697.869,48 KM).

Slijedi tabelarni pregled Erasmus+ projekata u kojima učestvuju institucije (uđuženja građana) iz BiH (poziv iz 2017. godina) u oblasti mladih²:

² Izvor podataka PRONI - kontakt tačka za Erasmus+ program u dijelu koji se odnosi na oblast mladih

R Br	Naziv organizacije (Nosilac projekta)	Naziv projekta	Trajanje projekta	Ukupna vrijednost projekta	Sredstava koja dobijaju institucije (udruženja građana) iz BiH	Partnerske institucije (udruženja građana) iz BiH koje učestvuju u projektu	Rezultati projekta
1	CARITAS BiH	Youth United! – YOU! / Udruženi mladi	09.2017. – 08.2019.	64.635,20 EUR	57.135,20 EUR Sufinansiranje je bilo 7 500 EUR iz vlastitih izvora organizacije.	Kao jedan od rezultata projekta je potpisivanje sporazuma sa 5 organizacija iz BiH u cilju dalje saradnje: 1. Nadbiskupijski centar za pastoral mladih „Ivan Pavao II.“ 2. Centar za djecu, mlade i obitelj SPES 3. Senat Mladih OMOTE 4. Youth For Peace BiH 5. Udruženje građana za promociju obrazovanja Roma „Otaharin“	<ul style="list-style-type: none"> - Potpisani Memorandumi o razumijevanju između Caritasa BiH, Caritasa Srbije i Caritasa Slovenije, - Uključivanje po 5 nevladinih organizacija koje rade sa mladima u svakoj partnerskoj zemlji, - Potpisani Memorandumi o razumijevanju sa po 5 nevladinih organizacija koje rade sa mladima u svakoj partnerskoj zemlji, - 1 Trening – Ljudska prava i demokratija - 1 Trening – Nenasilna komunikacija, prevladavanje stereotipa i predrasuda - 1 Razmjena mladih "Power of Youth" o saradnji i kulturnoj razmjeni etnički i vjerski raznolikih mladih - 1 Promotivni video - video snimanja aktivnosti prve godine projekta. To će biti promotivni alat za prikaz cilja projekta, podizanje svijesti o specifičnim temama i o Erasmus+ programu. Videozapis će se upotrebljavati tokom kampanje u svakoj zemlji i bit će predstavljen na završnoj konferenciji. - Kampanja o podizanju svijesti o mladima i izgradnji mira. - 1 Trening – Lobiranje i zagovaranje – uključivanja demokratije mladih - 1 Trening – Organizacijski razvoj i strateško planiranje za organizacije koje se bave mladima - 1 Trening – Učenje o Erasmus+ programu i kako se prijaviti - U projektu je učestvovalo do 70 mladih iz 3 države.
2	Fondacija CURE	Fairy tales are for everyone / Bajke su za svakoga	01.08.2017. - 31.07.2018	32.966,24 EUR	32.966,24 EUR	-	<p>Cilj projekta je da se unaprijedi saradnja susjednih zemalja zapadnog Balkana kroz stvaranje inovativnih načina u primjeni principa rodne ravnopravnosti. Rezultati projekta očituju se kroz podizanje svijesti, feminizam, jednakost, aktivizam u lokalnim zajednicima, žensku umjetnost, itd.</p> <p>Kroz projekat je educirano 25 mladih ljudi kroz aktivnosti mobilnosti, izgradnje kapaciteta.</p> <p>Finalni rezultat projekta jeste brošura bajki na engleskom jeziku, kao i na maternjim jezicima pet</p>

							zemalja učesnica. Svaka od organizacija, u budućnosti koristiti će brošure kroz svoje radionice, diskusije i kampanje za podizanje svijesti.
3	Udruženje "Mreža mladih jugoistočne Evrope"	Youth Work in Progress / Omladinski rad u izgradnji	01.09.2017 – 30.06.2019	97.061,00 EUR	91.255,00 EUR Sufinansiranje 5.806,00 EUR iz vlastitih izvora organizacije.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Omladinski Resursni Centar Tuzla 2. Udruženje "Mreža mladih jugoistočne Evrope" 	<p>- Do sad je u projektu učestvovalo 45 omladinskih radnika,</p> <p>- Indirektno u projektu će učestvovati 100 mladih,</p> <p>- Kroz propratne aktivnosti u projektu će indirektno učestvovati 1000 mladih,</p> <p>- Razvoj partnerstva i umrežavanje organizacija.</p>
4	Udruženje "Agencija Lokalne Demokratije iz Mostara"	Volunteer Managment in Europe's Youth Sector / VOLS EUROPE Prevod: Volonterski menadžment u sektoru mladih u Evropi	01.11.2017. – 31.10.2018. - uz dodatni zahtjev za opravdan u no-cost prolongaciju + 6 mjeseci - prolongacija do 20.05.2019.	20.888,00 EUR	20.150,00 EUR Sufinansiranje 738 EUR iz vlastitih izvora organizacije.	Udruženje „Agencija Lokalne demokratije“ iz Zavidovića i Prijedora	<p>U projektu će direktno učestvovati 29 učesnika iz 14 gradova i iz 10 država i 12 organizacija. Direktni korisnici će biti omladinski radnici, timovi i organizatori koji će sticati nova znanja i vještine za korištenje, usvajanje i kreiranje novih kvalitativnih metoda učenja u radu i/ili će biti uključeni. Sa ovim projektom planiramo osnažiti omladinske radnike za kreiranje akcionih planova, za jačanje volonterskog sistema u njihovoj organizaciji i povećanje kvaliteta njihovih EVS projekata.</p> <p>Kao rezultat ukupnog projekta, učesnici će: unaprijediti nivo njihove samoorganizacije, socijalizacije i uključivanja u život njihovih zajednica; poboljšati svoje komunikacijske veštine i sposobnosti za promociju i priznavanje omladinskog rada u razvoju multiplikacionih aktivnosti. Ova ciljna grupa će biti proširena kroz partnerske organizacije.</p>
5	Udruženje "Centar za razvoj socijalnog poduzetništva"	Social Entrepreneurship: Take Step Forward / Socijalno preduzetništvo: Uradi korak napred	12.2017 – 08.2018.	35.505,37 EUR	Traženi i objavljeni iznos: 42.351,00 EUR Odobreno po ugovoru: 33.505,37 EUR Sufinansiranje 2000 EUR	-	<p>Organizacije će povećati svoje sposobnosti za sprovođenje projekata koji se bave pitanjima socijalnog preduzetništva i preduzetničkog obrazovanja, kako bi se bolje identifikovali i odgovorili na potrebe svojih zajednica, a posebno mladih ljudi, te dizajnirali i provodili aktivnosti podizanja poduzetničkog razmišljanja mladih i u dugoročnoj perspektivi doprinoseći borbi protiv nezaposlenosti i osnaživanju mladih ljudi.</p> <p>- 1 trening u Abaniji na kojem je učestvovalo 27 mladih (po 3 iz 9 država, 2 trenera i 2 uposlenika iz Centra za razvoj socijalnog poduzetništva).</p>

							<p>- 1 seminar u Sarajevu na kojem je učestvovalo 27 mladih.</p> <p>- Po 3 radionice Capacity building u svakoj od 9 država na kojima je učestvovalo po 10 učesnika).</p> <p>Uticaj na lokalnom nivou: svaki partner će biti podstaknut da organizuje događaje u lokalnoj zajednici za multiplikatore zainteresirane za Erasmus+ program, socijalno preduzetništvo, preduzetničko obrazovanje. Glavni cilj ovog događaja je podijeliti naučene lekcije, dobre prakse i informacije o programu Erasmus +. Događaji bi trebalo da se odvijaju u periodu diseminacije, naročito u januaru i februaru 2018. godine, a svaki partner će biti odgovoran za dijeljenje ažuriranja o događajima putem FB grupe i blog projekta.</p> <p>U slučaju uticaja na druge nivoe učesnici i partneri dobijaju materijale koji se koriste tokom sprovođenja aktivnosti mobilnosti i oni će biti podstaknuti da dijele naučene lekcije tokom budućih aktivnosti organizovanih na međunarodnom/nacionalnom nivou. Partneri će biti podržani da rade na idejama koje su zamislili tokom seminara koji vode novim projektima u okviru programa Erasmus+. U ovom slučaju planiramo da će učesnici/partneri imati mogućnost konsultacije sa stručnjacima u roku od 3 mjeseca nakon seminara o pitanjima vezanim za pripremu novih projekata.</p> <p>Podržati stvaranje međusektorskih partnerskih partnerstava u zemljama partnera i podizati svijest o predstavnicima različitih sektora o značaju saradnje između omladinskog, obrazovnog i radnog sektora u procesu stvaranja poduzetničkog preduzetničkog okruženja.</p>
6	Udruženje "Vijeće mladih Federacije BiH"	ACTIVE TODAY - Tools for the implementation of Youth Police / Alati za implementaciju politike mladih	01.07.2017. - 03.01.2019.	51.979,40 EUR	46.979,40 EUR 5000 EUR – Sufinansiranje iz vlastitih sredstava organizacije.	-	<p>- Umrežavanje krovnih tijela mladih s prostora Jugoistočne Evrope.</p> <p>- Jačanje kapaciteta partnerskih organizacija na polju korištenja alata za implementaciju politika prema mladima.</p>

							<ul style="list-style-type: none"> - Educirano 25 predstavnika partnerskih organizacija na temi jasno zagovaranje i građanske inicijative. - Održan 1 trening za 25 predstavnika partnerskih organizacija. - Kreirano 7 kampanja koje će biti implementirane u svakoj partnerskoj državi.
7	Udruženje za brigu i opšta prava djece "Naša djeca" Zenica	Youth for Free Media / Mladi za slobodne medije	07.2017 – 08.2018	25.952,76 EUR	25.952,76 EUR	-	<ul style="list-style-type: none"> - Ostvarenja saradnja između 5 organizacija koje rade u polju community medija. - 30 mladih prošlo detaljan trening o community medijima u EU i izvan nje - U 3 države održana lokalna aktivnost gdje je dodatnih 50ak ljudi po državi radilo na temu slobode medija i samom radu u community medijima.
8	Zaklada za inovacijski i tehnološki razvitak	Supporting Female Youth from BiH and MNE in entrepreneurship, employment and leadership in ICT / Podrška mladim ženama iz BiH i Crne Gore u preduzetništvu, zapošljavanju i liderstvu u informacionim tehnologijama	1.9.2017.- 30.6.2019	139.945,04 EUR	Traženi i objavljeni iznos: 149.362,00 EUR Odobreno po ugovoru: 122.724,03 EUR 17.221,01 EUR – sufinansiranje iz vlastitih sredstava organizacije	Inovacioni centar Banja Luka	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljena sinergija između mladih djevojaka na regionalnom nivou zapadnog Balkana (BiH i Crna Gora) kroz zajedničke aktivnosti pri analiziranju trenutne situacije te preklapanja sa najboljim EU praksama, - Kreirane inovativne trening sheme u ICT-u i poduzetništvu, - Razvijena i lansirana nova web/mobilna aplikacija sa sadržajima i materijalima za učenje razvijenim i korištenim tokom trajanja projekta, - Uspješno organizirane radionice, te analizirane i prodiskutirane samoprocjene i evaluacije polaznica, - Unaprijeđeno znanje u području eLeadership-a, eSkills-a i specifičnih ICT tema, - Uspostavljene veze na regionalnom i EU nivou sa relevantnim vlastima, organizacijama mladih i udruženjima, te preduzećima i tržištem rada, - Realizirana internacionalizacija i razmjene najboljih praksi,

						<ul style="list-style-type: none"> - Promovirane mlade djevojke u području ICT-a te uspostavljene veze sa akterima u području tržišta rada, - Uspostavljen regionalni poduzetnički Hub žena u ICT-u za Zapadni Balkan.
			468.933,01 EUR	430.668,00 EUR		